

ВІДГУК
офіційного опонента
кандидата економічних наук, доцента
Несторишена Ігоря Васильовича
на дисертаційну роботу
Коць Ірини Ігорівни
на тему «Управління толінговими операціями на підприємствах»,
представлену на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук
за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

Актуальність теми дисертації та її зв'язок з науковими програмами,
планами, темами

В сучасних умовах активізування євроінтеграційних процесів на усіх рівнях національної економіки значною мірою зростає роль зовнішньоекономічної діяльності для вітчизняних суб'єктів господарювання. За таких обставин українські підприємства одержують чимало вигідних переваг функціонування на зарубіжних ринках та перспективних можливостей для вирішення наявних проблем і розвитку різних сфер діяльності. Однак, у сучасних кризових умовах для багатьох вітчизняних підприємницьких структур вихід на іноземні ринки є ускладненим з огляду на дефіцит фінансових ресурсів, тривалі простой виробничих потужностей, застарілість техніко-технологічної бази, втрату кадрових ресурсів, тощо. Одним із шляхів вирішення зазначених проблем для національних товаровиробників є налагодження толінгової взаємодії із іноземними партнерами, яка набуває дедалі активнішого поширення серед українських підприємств. Мова йде про впровадження операцій з давальницькою сировиною, що ґрунтуються на співпраці із зарубіжними контрагентами на засадах надання замовником давальницької сировини виконавцю із подальшою її переробкою на виробничих потужностях виконавця для виготовлення готової продукції та повернення її у країну замовника. Варто зазначити, що практика ведення толінгової діяльності на вітчизняних підприємствах засвідчує істотне переважання імпорту давальницької сировини в Україну над її експортом, що вказує на домінуючу роль переробного підприємства серед національних товаровиробників у толінговій взаємодії. Не зважаючи на перспективність толінгових операцій для вітчизняних суб'єктів господарювання, на сьогодні особливості управління толінговими операціями є не достатньо дослідженими у науковій літературі. З огляду на усе вищевикладене тема дисертаційної роботи Коць І.І., що

присвячена особливостям управління толінгових операцій підприємств, є актуальною та своєчасною.

Актуальність наукової проблеми, розглянутої у дисертації Коць І.І., підтверджується чіткою відповідністю теми роботи науковому напряму кафедри зовнішньоекономічної та митної діяльності Національного університету «Львівська політехніка» «Проблеми управління зовнішньоекономічною та митною діяльністю підприємств» (номер державної реєстрації 0113U001363).

Своєчасність наукового дослідження Коць І.І. також аргументується використанням результатів дисертаційної роботи при розробленні науково-дослідної теми Національної металургійної академії України «Методологія управління підприємствами різних організаційно-правових форм та форм власності» (номер державної реєстрації 0107U001146), в межах якої автором удосконалено методологічні засади економічної експрес-діагностики толінгових операцій на переробних підприємствах (Розділ 5 «Діагностика та моделі управління економічною безпекою підприємств», підрозділ 5.5 «Економічна експрес-діагностика толінгових операцій з урахуванням мотивів переробних підприємств»).

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій

Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані у дисертаційній роботі, є повною мірою обґрунтованими та достовірними, що підтверджується таким:

1. Для досягнення мети дисертаційної роботи та виконання її завдань автором адекватно використано та логічно поєднано низку загальнонаукових методів дослідження (методів аналізу та синтезу, групування, системного та процесного підходів, динамічного, порівняльного, статистичного та структурного аналізу, експертних оцінок та ранжування, структурної декомпозиції, морфологічного аналізу, економіко-математичних методів, аналітичного методу та методу бінарної ідентифікації).

2. Обґрунтування наукових положень дисертаційної роботи супроводжувалось глибоким вивченням та критичним аналізуванням фундаментальних і сучасних праць вітчизняних та зарубіжних вчених у сфері операцій з давальницькою сировиною та зокрема толінгових операцій, зовнішньоекономічної діяльності та менеджменту.

3. Ключові результати наукових досліджень заслухані та схвалені на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, семінарах та симпозіумах.

4. Виклад наукових положень у дисертаційній роботі підкріплений використанням та обробленням значного масиву офіційної статистичної

інформації, нормативно-правових актів, широкого спектру звітної документації та практичних матеріалів функціонування підприємств, що виконують операції з давальницькою сировиною та зокрема толінгові операції.

5. Основні авторські розробки успішно впроваджені та використовуються у практиці функціонування вітчизняних переробних підприємств, місцевих органів влади, а також у навчальному процесі при викладанні та методичному забезпеченні низки дисциплін.

Структура та зміст основних положень дисертації

Дисертаційна робота Коць І.І. за змістом, структурою та оформленням повною мірою відповідає встановленим вимогам МОН України. Дисертація містить анотації на українській та англійській мовах, вступ, три розділи, висновки та додатки. Дисертаційна робота характеризується логічним та послідовним викладенням матеріалу, зв'язною структурою та завершеною побудовою, у якій вичерпно розкрито зміст визначених розділів.

У першому розділі «Теоретико-методологічні засади управління толінговими операціями підприємств» (с. 31-73) автором розглянуто та проаналізовано нормативно-правові трактування, а також підходи вітчизняних і зарубіжних науковців щодо тлумачення понять «давальницька сировина», «операції з давальницькою сировиною», «толінг», «толінгові операції» (с. 32-42; с. 235-238 (див. Додатки А, Б, В)); запропоновано авторське бачення сутності толінгових операцій (с. 42-43); ідентифіковано, систематизовано та обґрунтовано мотиви здійснення толінгових операцій їхнім замовником та виконавцем (с. 45-48); удосконалено двопозиційну типологію толінгових операцій, що враховує ролі як їхнього замовника, так і виконавця (рис. 1.1, с. 53); ретельно охарактеризовано сутність виокремлених типів толінгових операцій на підприємствах (с. 52-58); розроблено концептуальну модель збалансованого управління толінговими операціями на підприємствах (рис. 1.2, с. 62); конкретизовано трактування сутності збалансованого управління толінговими операціями (с. 61) та змістове наповнення його структурних елементів та етапів (с. 61-71); розвинуто сукупність принципів управління толінговими операціями на підприємствах (с. 239 (див. Додаток Г)).

У другому розділі «Аналізування стану толінгових операцій на підприємствах» (с. 74-139) дисертантом проаналізовано динаміку обсягів експорту та імпорту давальницької сировини та виготовленої на її основі продукції підприємствами України (с. 76-77; с. 240 (див. Додаток Д)); розглянуто географічну структуру толінгової взаємодії вітчизняних підприємств за ключовими країнами-партнерами (рис. 2.1-2.4, с. 78-80); досліджено товарну структуру експорту-імпорту давальницької сировини вітчизняними підприємствами (с. 81; с. 241 (див. Додаток Е)) та виготовленої на

її основі продукції підприємствами України (с. 81-82; с. 242 (див. Додаток Ж)); проаналізовано ключові показники, що характеризують стан та розвиток толінгової діяльності у Львівській області (с. 83-93); досліджено тенденції розвитку толінгових операцій на низці підприємств Львівської області, що активно займаються операціями з переробки давальницької сировини іноземних замовників (с. 93-99; с. 243-244 (див. Додатки З, К); удосконалено типологію факторів впливу на толінгові операції підприємств (рис. 2.18, с. 105), в межах якої ретельно охарактеризовано типи факторів впливу на толінгові операції підприємств (с. 104-107), а також ідентифіковано перелік факторів внутрішнього і зовнішнього середовища та конкретизовано сутність їхнього впливу на толінгові операції підприємств (107-120); ідентифіковано ключові фактори впливу на толінгові операції підприємств та відповідні індикатори, що інтерпретують їхній вплив, на засадах проведеного анкетного опитування керівної ланки визначених підприємств Львівської області (с. 125-132; с. 245-247 (див. Додатки Л, М)); проаналізовано кількісний вплив ключових факторів на толінгові операції на прикладі переробного підприємства Львівської області ТОВ «Клінгспор» за допомогою кореляційно-регресійного моделювання (с. 124-137; с. 248-249 (див. Додатки Н, П)).

У третьому розділі «Інструментарій управління толінговими операціями переробних підприємств» удосконалено двовекторний метод планування діяльності переробного підприємства в умовах реалізації толінгових операцій (рис. 3.1, с. 145), в межах якого вичерпно обґрунтовано змістове наповнення етапів за двома векторами планування діяльності переробного підприємства (с. 146-159), ідентифіковано ключові види потенціалу переробного підприємства за функціональним принципом та репрезентативні індикатори для діагностики їхнього стану та рівня реалізації (табл. 3.1, с. 148-149), систематизовано та обґрунтовано ключові стратегії розвитку переробного підприємства в умовах реалізації толінгових операцій (с. 255-257 (див. Додаток Т)); розроблено трикомпонентну модель організування толінгових операцій на підприємствах (с. 159-177), що органічно поєднує постадійно-етапну модель реалізації толінгових операцій у митному режимі переробки на території України (рис. 3.2, с. 162), полісуб'єктну модель організування толінгових операцій у зазначеному режимі (рис. 3.3, с. 164) та варіативно-інтерпретаційну модель організування толінгових операцій у митному режимі переробки на території України (рис. 3.4, с. 169); удосконалено комплексну модель економічної діагностики толінгових операцій на переробному підприємстві (рис. 3.5, с. 183), в межах якої обґрунтовано методологічне, індикаторно-критеріальне та ідентифікаційно-інтерпретаційне забезпечення експрес-оцінювання та фундаментального оцінювання ефективності толінгових операцій (с. 186-204); обґрунтовано результати фундаментальної діагностики ефективності толінгових операцій на прикладі

переробного підприємства Львівської області ТОВ «Клінгспор» (с. 204-206; с. 258 (див. Додаток У)).

Наукова новизна результатів дослідження

Ознайомлення з результатами наукового дослідження Коць І.І., викладеними у дисертаційній роботі та авторефераті, дає змогу чітко ідентифікувати ключові положення та пропозиції автора, що характеризуються науковою новизною. Серед найбільш вагомих запропонованих дисертантом наукових розробок можна виокремити:

- розвинуту типологію толінгових операцій підприємств, що відрізняється від наявних врахуванням ролей замовника та виконавця переробних робіт у толінговій взаємодії та забезпечує комплексне й завершене уявлення про різноманітні схеми та особливості реалізації толінгових операцій на засадах охоплення широкого спектра типологічних ознак (с. 48-58), (результат підтверджено публікаціями № 5, 7, 13, 17, 20 (див. автореферат));

- розроблену концепцію збалансованого управління толінговими операціями підприємств, що розглядає його як конкретну функцію менеджменту із вичерпним обґрунтуванням етапів управлінського процесу у контексті забезпечення паритетного врахування інтересів замовника та виконавця переробних робіт (с. 58-71), (результат підтверджено публікаціями № 2, 3, 4, 6, 8, 12, 14, 15, 16 (див. автореферат));

- розвинуту типологію факторів впливу на толінгові операції підприємств, що, на відміну від існуючих, охоплює максимально широкий спектр типологічних ознак та виокремлює пріоритетні фактори внутрішнього і зовнішнього середовища з ретельним обґрунтуванням особливостей їхнього впливу на толінгові операції підприємств (с. 100-120), (результат підтверджено публікаціями № 2, 4, 6, 8, 11, 12, 22 (див. автореферат));

- удосконалений метод планування діяльності переробного підприємства в умовах реалізації толінгових операцій, що, на відміну від наявних, органічно komponує два планових вектори розвитку переробного підприємства, пов'язаних із плануванням як його толінгової діяльності, так і самостійного розвитку для забезпечення відновлення автономної роботи, на засадах обґрунтування стратегічних і тактичних механізмів планування (с. 140-159), (результат підтверджено публікаціями № 6, 8, 10, 19 (див. автореферат));

- удосконалену трикомпонентну модель організування толінгових операцій у митному режимі переробки на митній території України, що, на противагу існуючим, комплексно поєднує уніфіковану постадійно-етапну модель реалізації толінгових операцій у зазначеному режимі, полісуб'єктну модель організування толінгових операцій з урахуванням максимально широкого спектра учасників толінгових відносин, а також варіативно-

інтерпретаційну модель організування толінгової діяльності з обґрунтуванням можливих схем реалізації толінгових операцій (с. 159-177), (результат підтверджено публікаціями № 2, 4, 7, 13, 17, 20 (див. автореферат));

- модель економічної діагностики толінгових операцій переробного підприємства, що, на відміну від наявних, логічно поєднує технології експрес-оцінювання та фундаментального оцінювання ефективності толінгових операцій із обґрунтуванням їхнього методологічного, індикаторно-критеріального та ідентифікаційно-інтерпретаційного забезпечення (с. 177-206), (результат підтверджено публікаціями № 1, 8, 9, 11, 14, 18, 21 (див. автореферат)).

Повнота викладу положень, висновків та рекомендацій дисертації в опублікованих автором наукових працях

За темою дисертаційної роботи опубліковано 22 наукові праці загальним обсягом 10,09 друк. арк. (1 колективна монографія, 10 статей у наукових фахових виданнях України, 11 тез доповідей на конференціях), з них 15 одноосібних праць обсягом 7,58 друк. арк. У виданнях, що включені до міжнародних наукометричних баз даних, опубліковано 7 статей. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертації використано лише ті ідеї та висновки, які є результатом особистих досліджень автора, про що зазначено у переліку опублікованих праць в авторефераті дисертації (с. 19-22, див. автореферат). Кількість, обсяг та якість друкованих праць відповідають вимогам щодо публікацій основного змісту наукових досліджень на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук і таким чином надають авторові право публічного захисту дисертації.

Практична цінність результатів дослідження

Прикладне значення одержаних результатів наукових досліджень дисертанта підтверджується їх успішним впровадженням і використанням у навчальному процесі та практичній діяльності переробних підприємств і місцевих органів влади.

Зокрема, основні положення дисертаційної роботи впроваджено у навчальний процес Національного університету «Львівська політехніка» та застосовуються під час викладання дисциплін «Митна справа та міжнародні страхові послуги» (для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальностей 051 «Економіка» та 073 «Менеджмент») і «Міжнародні економічні відносини та світова економіка» (для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії») (довідка № 67-01-564 від 24.03.2017 р.).

Крім того, ключові наукові розробки дисертанта використовуються в

межах виконання Регіональної програми з міжнародного і транскордонного співробітництва, європейської інтеграції на 2015-2018 роки Львівської обласної ради (довідка № 01-вих-79 від 03.04.2017 р.), а також впроваджено у діяльності вітчизняних переробних підприємств ТзОВ «Бадер Україна» (довідка № 11-03/07 від 25.01.2017 р.), ТОВ «Клінгспор» (акт № 28/5 від 23.02.2017 р.).

Дискусійні положення та зауваження щодо дисертації

До недоліків дисертаційної роботи Коць І.І. та зауважень дискусійного характеру можна віднести такі:

1. При розмежуванні толінгових операцій за рівнем впливу на розвиток переробного підприємства на операції, що зумовлюють прогресивний розвиток підприємства, дегресивний розвиток або не зумовлюють його розвитку (с. 57), автору доцільно було б більш докладно обґрунтувати критерії віднесення толінгових операцій до цих типів.
2. У запропонованій концептуальній моделі збалансованого управління толінговими операціями на підприємствах (рис. 1.2, с. 62) автору слід було б розмежувати принципи суб'єктів управління замовника та виконавця переробних робіт, котрі очевидно відрізнятимуться для контрагентів.
3. Виокремлюючи фактори впливу на толінгові операції підприємств (рис. 2.18, с. 105), дисертанту варто було б звернути також увагу на особливості оподаткування операцій з давальницькою сировиною у країнах замовника та виконавця переробних робіт, що є одним із пріоритетних чинників започаткування та ведення толінгової діяльності.
4. В межах послідовності планування розвитку переробного підприємства в умовах реалізації толінгових операцій на етапі вибору функціональних стратегій (рис. 3.1, с. 145) автору слід було б забезпечити не лише їхню взаємну узгодженість та відповідність загальним цілям підприємства, але й врахувати наміри замовника переробних робіт.
5. У підрозділі 3.2 (с. 159-177) при розробленні інструментарію організування толінгових операцій на підприємствах дисертанту доцільно було б врахувати принцип гнучкості в умовах нестабільності національного нормативно-правового законодавства, що регулює сферу операцій з давальницькою сировиною.

Відповідність роботи вимогам МОН України

Дисертаційна робота виконана українською мовою, оформлена у повній відповідності з вимогами МОН України, є завершеною самостійною науковою роботою автора та відповідає сучасним вимогам до науково-дослідних робіт. Автореферат за структурою і технічним оформленням відповідає визначеним

МОН України стандартам. Зміст автореферату повною мірою відповідає змісту дисертаційної роботи.

Загальний висновок

Ознайомлення зі змістом дисертаційної роботи та автореферату дає змогу зробити висновок про те, що дисертація Коць Ірини Ігорівни на тему «Управління толінговими операціями на підприємствах» є самостійною завершеною науковою працею, у якій одержано науково обґрунтовані результати і забезпечено вирішення важливого з теоретичної та прикладної точок зору наукового завдання щодо розроблення теоретико-методологічної та методико-прикладної бази управління толінговими операціями на підприємствах.

Дисертаційна робота Коць І.І. відповідає паспорту спеціальності 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності), повною мірою відповідає вимогам нормативних документів МОН України, які висуваються до робіт на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук (зокрема, пп. 9, 11, 12 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567). Це дає можливість сформулювати висновок, що автор дисертаційної роботи Коць Ірина Ігорівна заслуговує присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04. – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

ОФІЦІЙНИЙ ОПОНЕНТ:

провідний науковий співробітник
відділу дослідження проблем
організації митного контролю

Науково-дослідного центру митної справи

Науково-дослідного інституту фіскальної політики

Університету державної фіскальної служби України,

кандидат економічних наук, доцент

І.В. НЕСТОРИШЕН

